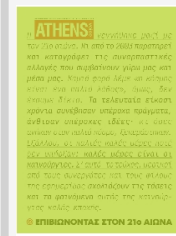

Media: ΕΙΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ ATHENS VOICE Page: 82,84 Published at: 31-12-2023
Author: Surface: 1196.28 cm² Circulation: 0
Subjects:

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ ΑΠΟ ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ
ΤΟΥ ΠΑΣΚΑΛ ΜΠΡΥΚΝΕΡ
«ΕΝΑΣ ΣΧΕΔΟΝ ΤΕΛΕΙΟΣ ΕΝΟΧΟΣ -
ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΖΟΝΤΑΣ ΤΟΝ ΛΕΥΚΟ
ΩΣ ΑΠΟΔΙΟΠΟΜΠΑΙΟ ΤΡΑΓΩ»
ΠΟΥ ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ ΤΟ 2022
ΑΠΟ ΤΙΣ ΕΚΔ. ΠΑΤΑΚΗ,
ΣΕ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΑΝΔΡΕΑ ΠΑΠΠΑ

ΕΝΑ ΚΑΚΟ ΦΙΜΕΪΚ

Σε κείμενο που στάλθηκε το 2018 στο περιοδικό «Sociology of Race and Ethnicity», Αμερικανοί καθηγητές, εκφράζοντας έντονη ανησυχία για το επίπεδο του πνευματικού διαλόγου στις Ηνωμένες Πολιτείες, πρότειναν στη συντακτική επιτροπή του περιοδικού επιλεγμένα αποσπάσματα από το «Ο αγών μου» του Χίτλερ στα οποία ο όρος «λευκός» θα αντικαθιστούσε τον όρο «εβραϊός». Η πρόταση τελικά απορρίφθηκε, όχι όμως χωρίς να λάβει τους επαίνους αρκετών πανεπιστημιακών. Μεταξύ άλλων, γράφτηκε: «Αυτό το κείμενο έχει την προοπτική να γίνει μια ισχυρή και μοναδική συνεισφορά στη βιβλιογραφία που πραγματεύεται μηχανισμούς οι οποίοι ενισχύουν την προσκόλληση σε απόψεις περί λευκής υπεροχής». Οι τρεις καθηγητές, ο Peter Boghossian, ο James Lindsay και η Helen Pluckrose ήταν ήδη γνωστοί από άλλες «φάρσες», κάποιες από τις οποίες είχαν φιλοξενήσει σε έντυπα υψηλού επιπέδου: μία περί «της κουλτούρας του βιασμού στους σκύλους στα πάρκα του Πόρτλαντ (Όρεγκον)» και ακόμα μία, το 2017, που υποστήριζε ότι το πέος είναι κοινωνικό δημιούργημα, υπεύθυνο, μεταξύ άλλων, και για την κλιματική αλλαγή. Οι τρεις ερευνητές απειλήθηκαν με απόλυση από τα πανεπιστήμια τους και κατηγορήθηκαν ότι έπαιζαν το παιχνίδι της δεξιάς.

Μία καλπάζουσα μολυσματική νόσος

Τι μας λένε αυτές οι προκλητικά ακραίες πρωτοβουλίες; Πολλά σχετικά με την υποβάθμιση των αμερικανικών πανεπιστημιακών ηθών και ακόμα περισσότερο για μια νοοτροπία που κερδίζει έδαφος στην Ευρώπη. Ένα παράδειγμα, μεταξύ άλλων, από τη Γαλλία: ντοκιμαντέρ που αναρτήθηκε στον ιστότοπο του *France Culture*, τον Νοέμβριο του 2019, εξηγεί ότι το πάλλευκο χρώμα των αρχαιοελληνικών γλυπτών είναι «αποτέλεσμα ατυχαστικής προσέγγισης δύο χιλιάδων ετών». Μας ειπών ψέματα: «Όχι, τα αρχαιοελληνικά αγάλματα δεν ήταν λευκά, αλλά χρωματισμένα. Η Ιστορία μας το έκρινε, για να προωθήσει το λευκό ως ιδεώδες σε μια Δύση που αποστρεφόταν το χρώμα, θεωρώντας το σύμβολο ετερότητας και επιμειξίας». Μολονότι αυτή η καραμέλα έπαψε να αναπαύεται με τον καιρό, εξακολουθεί, σύμφωνα με τον αρχαιολόγο Philippe Jockey, που επιμελήθηκε το ντοκιμαντέρ, να ισχύει ότι η πολυχρωμία των αρχαίων γλυπτών αποκρύφτηκε για λόγους πολιτικής σκοπιμότητας: «Ας μιλήσουμε με επίσημους όρους: στην πραγματικότητα, πρόκειται για μια απόρριψη του Άλλου, που βλέπουμε να κάνει την εμφάνισή της ήδη από τα πρώτα κείμενα του Πλίνιου του Πρεσβύτερου και να κορυφώνεται με τις φηφαιές ωριότητες του Β' Παγκοσμίου Πολέμου». Διάβολε! Ο Πλίνιος ο Πρεσβύτερος πρόδρομος του Αδόλφου Χίτλερ! Ο Philippe Jockey είναι πιθανώς ικανός αρχαιολόγος, αλλά μάλλον κακός ιστορικός. Τα αρχαιοελληνικά γλυπτά ήταν πράγματι πολύχρωμα,

αλλά οι έννοιες που παρουσιάζει με τόσο στόμφο είναι όψιμα κατασκευάσματα που εμφανίστηκαν πρόσφατα και τα οποία εκκίνησε «καλλίει» στην αρχαία Ελλάδα. Ούτε η «Δύση» ούτε ο «Άλλος», και ακόμα λιγότερο η «επιμειξία», είχαν την παραμικρή εννοιολογική συνάφεια με την εποχή της αρχαιοελληνικής γλυπτικής: η χρήση τους στα εν λόγω συμφοραζόμενα αποτελεί παραλογισμό. Ας μην ξεχνάμε ότι η «φυλή» δεν υπήρχε ως έννοια στην αρχαία Ελλάδα (πρόκειται για επινόηση του 19ου αιώνα, όταν Γερμανοί συγγραφείς σφετερίστηκαν τον αρχαιοελληνικό πολιτισμό, ώστε να αποτελέσει τον πρόγονο του παγερμανισμού). Ούτε οι αρχαίοι Έλληνες ούτε οι Ρωμαίοι «έβλεπαν κάποιο όνειδος στο χρώμα του δέρματος». «Οι αρχαίοι αγνοούσαν παντελώς τη φυλετική διάκριση», η αρχαιοελληνική κοινωνία δεν έκανε κανένα διαχωρισμό με βάση το χρώμα. Κατά τον Αριστοτέλη, μάλιστα, η διαφορά λευκού/μαύρου είναι καθαρά συμπτωματική και όχι ουσιαστική. Η πλειονότητα των δούλων των αρχαίων Ελλήνων ήταν λευκοί. Ωστόσο η χρήση του επίθετου «λευκός» εξαπλώνεται σαν την πυρκαγιά. Διατυπώνετε επιφυλάξεις σχετικά με τις δηλώσεις της νεαρής σταρ Γκρέτα Τούνμπεργκ; Θα σας αποκαλέσουν «ερηβόφοβο», «γέρο λευκό δυτικό άντρα» και διάφορα άλλα τέτοια. Τι σχέδιο έχουν όλα αυτά με τη Σουηδέζα ακτιβίστρια; Κιμιά! Αν ένας Αφρικανός διανοούμενος ασκούσε κριτική στη νεαρή Σουηδέζα θα τον αποκαλούσαν άραγε μαύρο γέρο; Δείτε επίσης αυτό που γράφει ο «καταρρευσιολόγος» Αυγέλιος Βατταύ σχετικά με τα δικαιώματα των ζώων: «Αυτό που θεωρώ ζωτικής σημασίας σήμερα είναι, για να μιλήσω όπως ο Ζακ Ντεριντά, η αποδόμηση του «σαρκοφαλλολογοκεντρισμού», η αμφισβήτηση δηλαδή αυτής της αποτρόπαιης ηγεμονίας του ανθρώπου (θα έπρεπε να προστεθεί του λευκού), σε σύση (μιας και υποτάσσει τον άλλον στη δική του επιθυμία) και σαρκοφάγου (ως αρχετυπική εικόνα της εργαλειοποίησης των μη ανθρώπινων όντων)». Όσο για το «λευκό προνόμιο», χαρακτηριστικό μιας βορειοαμερικανικής προβληματικής, εντάχθηκε στο καθημερινό λεξιλόγιο τον Ιούνιο του 2020, έπειτα από την τεράστια απήκηση που είχε στη Γαλλία και αλλού η υπόθεση George Floyd, παρότι η έννοια μικρή σχέση έχει με τη γαλλική κοινωνία.

Ο κατεξοχήν εγκληματίας

Η Δύση έχει όλα τα προσόντα προκειμένου να αποτελέσει τον ιδανικό ένοχο. Στην άλλη πλευρά του Ατλαντικού, ίδρυσε ένα νέο έθνος βασισμένο στον αφανισμό των Ινδιάνων, στη δουλεία των Αφρικανών και στις διακρίσεις κατά των μαύρων. Όσο για την Ευρώπη, κρέονται το βάρος τεσσάρων αιώνων αποικιοκρατίας, ιμπεριαλισμού και δουλείας, μολονότι σε ευρωπαϊκές χώρες τέθηκε πρώτη φορά το ζήτημα της κατάργησης όλων αυτών των «κακών». Αυτό που καθιστά τον Δυτικό κόσμο το κατεξοχήν εξιλαστήριο θύμα είναι καταρχάς ότι αναγνωρίζει τα εγκλήματά του, με τη φωνή των πιο καθαρών συνειδήσεών του, από τον Bartholomeo de las Casas έως τον Andre Gide και τον Aime Cesaire, χωρίς να ξεχνάει τον Montaigne, τον Voltaire και τον Georges Clemenceau. Οι χώρες της δυτικής Ευρώπης προηγήθηκαν στο θέμα των ενοχών και κάνουν καθημερινά τις απαραίτητες μετανοές, σχεδόν με ένα είδος αυτοματισμού. Και μάλιστα σε αντίθεση με άλλες κρατικές οντότητες, οι οποίες μετά βίας αναγνώρισαν τα κακογνηματά τους: τη Ρωσική Αυτοκρατορία, την Οθωμανική Αυτοκρατορία, τις κινεζικές δυναστείες, τις διάφορες αραβικές δυναστείες που κατείχαν την Ισπανία για σχεδόν επτά αιώνες. Μόνο ερεί, οι Δυτικοί, παραδέχονται τις αμαρτίες μας, ενώ τόσο και τόσο πολιτισμοί παρουσιάζονται ως θύματα ή ως αθώοι. Το Σφάλμα είναι σύμφυτο μ' εμάς, σε βαθμό μάλιστα να επομιζώμαστε και τα αμαρτήματα των άλλων. Επιπλέον, η Δύση είναι αδύ-

32

ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΤΟΥ 21ου ΑΙΩΝΑ
ΕΠΙΒΙΩΝΟΝΤΑΣ ΣΤΟΝ 21ο ΑΙΩΝΑ

ναμ όσο ποτέ άλλοτε, χωρίς ηγεσία ή ισχυρή διακυβέρνηση, την ώρα που οι Ηνωμένες Πολιτείες αποσύρονται από την παγκόσμια σκηνή. Θεωρείται υπεύθυνος για όλο και περισσότερα δεινά, ενώ παράλληλα και ο ρόλος της φθίνει. Πρόκειται για αυτό που οι διπλωμάτες αποκάλεσαν, τον Φεβρουάριο του 2020 στο Μόναχο, Westlessness, η εξαφάνιση δηλαδή του Δυτικού μπλοκ. Ήρθε η ώρα η Δύση να πληρώσει. Τίποτα δεν προκαλεί περισσότερη μανία από έναν άνθρωπο πεσμένο καταγής. Η ήδη μοιστή για την αλλοτινή κυριαρχία της Δύση αντιμετωπίζεται τώρα πια με περιφρόνηση λόγω της «πτώσης» της.

Αντίθετα με τις προσδοκίες που γεννήθηκαν το 1989, την πτώση του Τείχους δεν την ακολούθησε η κυριαρχία της λογικής, και ακόμα λιγότερο βέβαια της μετριοπάθειας. Μια άλλη ιδεολογία αντικατέστησε τις σωτηριολογικές υποσχέσεις που έδινε ο υπαρκτός σοσιαλισμός, βασισμένη αυτήν τη φορά στη φυλή, στο γένος, στην ταυτότητα. Για τρεις θεωρίες, τη νεοφεμινιστική, την αντιρατσιστική και την αποαποικιακή, ο ένοχος είναι πλέον ο λευκός. Υποβιβασμένος σε απλό φορέα του χρώματος του δέρματός του, είναι πλέον ο απεχθής, ο δακτυλοδεικτούμενος, ο υπεύθυνος για όλα τα δεινά. Τίποτα δεν εξυπηρετεί καλύτερα αυτές τις τρεις ρητορικές από τη μορφή του Καταραμένου, του λευκού ετεροφυλόφιλου αρσενικού, ο οποίος θεωρείται ότι πιο απεχθές. Ωστόσο ούτε οι λευκές γυναίκες εξαιρούνται: θα δούμε ότι η υπεροχή του «θαγενούς» τις αφήνει και εκείνες στο έλεος της εκδικητικής μανίας. Η αγία τριάδα της ενοχοποίησης δεν ξεκινάει κανέναν. Σε όλες τις περιπτώσεις, οι ίδιοι συλλογισμοί, οι ίδιοι μηχανισμοί, ενίοτε και οι ίδιοι άνθρωποι, παρεμβαίνουν με εντυπωσιακή έλλειψη πρωτοτυπίας, διαμορφώνοντας ένα είδος οικογένειας με συνεκτικές αντιλήψεις.

Η γένεση του παραλογισμού

Κατά τη δεκαετία του 1960, τα τμήματα Φιλοσοφίας, Λογοτεχνίας και Κοινωνιολογίας των αμερικανικών πανεπιστημίων κατακλύστηκαν, καλώς ή κακώς, από αποδομητικές θεωρίες προερχόμενες από τη Γαλλία, καταγγελλικές απέναντι στη Δύση, το σύνολο των οποίων απαρτίζουν τη λεγόμενη French Theory. Ας αφήσουμε κατά μέρος το ερώτημα αν αυτά τα δόγματα αποτελούσαν μια τεράστια μπλόφα ή, για να δανειστούμε τα λόγια του George Steiner, ένα είδος ήττας του πνεύματος (με λιγότερες, βέβαια, εξαιρέσεις). Και να που σήμερα η Αμερική μας προτείνει φιλοσοφίες γεννημένες κάποτε στην Ευρώπη, τις οποίες μάλιστα εμείς αποαδόμασε τυφλά, καθώς φέρουν τη σφραγίδα Made in USA. Από το «τέλος της Ιστορίας» μέχρι τη θεωρία του φύλου, διαμέσου του σοκ των πολιτισμών, η Γαλλία γίνεται εκ νέου θλιβερό εργαστήρι για βορειοαμερικανικές χίμαιρες. Η αγγλοσαξονική πολιτισμική ηγεμονία δεν είναι πια ξενοφέρτη, έχει γίνει παραδόξως γαλλοφιλής: ο εαυτός με τη μορφή ενός άλλου, ένα υπερατλαντικό υβρίδιο αλλά σε ξένο ιδίωμα, πολύ πιο κομψό απ' ό,τι τα γαλλικά. Αυτός ο μεταστρουκτουραλισμός επαναπροωθείται και προελαύνει πληθιστίως στο έδαφός μας, υπό την αιγίδα των globalish, του νέου παγκόσμιου ιδιόλεκτου. Σε αυτούς τους καιρούς σύγχυσης της ευρωπαϊκής Αριστεράς, διαμελισμένης μεταξύ ενός κομμουνισμού με το ένα πόδι στον τάφο και μιας σοσιαλδημοκρατίας σε απόγνωση, η ιδεολογία της ταυτότητας, ο ταυτοτισμός, με προέλευση από τον Νέο Κόσμο, χρησιμοποιείται σαν σανίδα σωτηρίας. Ο δανεισμός είναι συχνά αυτόματος, μεταξύ άλλων και σε γλωσσικό επίπεδο, όπου ανθεί μια αγγλόφωνη διάλεκτος με παριζιάνικη προφορά. Θα μπορούσαμε ακόμα και να υποστηρίξουμε ότι η χρήση των français στον κόσμο των μέσων ενημέρωσης και των επιχειρήσεων είναι αντιστρόφως ανάλογη, στην περίπτωση των Γάλλων τουλάχιστον, με τη γνώση εκ μέρους τους της γλώσσας του Σαίξπηρ: όσο λιγότερο κατέχουν την αγγλική γλώσσα, τόσο περισσότερο ενομασιάζονται ολόκληρα τμήματά της στην καθημερινή ομιλία. Η ταχύτητα της σημασιολογικής διάδοσης είναι σχεδόν αστραπιαία, με τη βοήθεια βέβαια ουκ ολίγων διαμεσολαβητών.

Η Αμερική έχει αυτό το μοναδικό γνώρισμα: να ενθαρρύνει εκείνους που επιθυμούν να τη μιμηθούν. Εδώ και έναν αιώνα, η κουλτούρα της εξάγεται καλύτερα από κάθε άλλη. Προσαρμόζεται σε όλα τα κλίματα και σε όλες τις πεποιθήσεις, διαθέτει μια ασύγκριτη δύναμη διάδοσης και μετάδοσης, είναι ο κατεξοχόν πολιτισμός της μεταμφίσεως. Ακόμα και όσοι τη μισούν θέλουν να της μοιάσουν. Όλος ο κόσμος μπορεί να γίνει αμερικανικός αν το θελήσει, έστω και χωρίς να μιλάει καν αγγλικά. Σαν καλοί εγγαστρίμθοι, αντιγράφουμε την Αμερική σε όλους τους τομείς. Επωμιζόμαστε ακόμα και τα εγκλήματα της, μολονότι η Γαλλία δεν εφάρμοσε ποτέ τη δουλεία ή τις φυλετικές διακρίσεις στο έδαφός της. Οι ανταλλαγές βέβαια είναι αμοιβαίες. Εμείς υιοθετούμε την αμερικανική αντίληψη για την κοινωνία, τη στιγμή που οι Ηνωμένες Πολιτείες (ή η Αριστερά του Δημοκρατικού Κόμματος, τουλάχιστον) επικειρούν να διευρύνουν το κράτος πρόνοιας και μπαίνουν με τη σειρά τους στην οδίσσεια της μεταμέλειας. Εμείς υιοθετούμε εθνο-

τικούς όρους, ενώ εκείνοι επιθυμούν να ξαναγράψουν το «εθνικό τους μυθιστόρημα» μέσα από το πρίσμα της εξόπτισης των Ινδιάνων και των διακρίσεων εις βάρος των Αφροαμερικανών.

Θα είναι ωστόσο δύσκολο να πειστούν 500 εκατομμύρια Ευρωπαίοι, κυρίως στα ανατολικά, πως είναι επικίνδυνοι λόγω του χρώματός τους. Μολονότι γίνεται ολοένα και πιο έγχρωμος, ιδίως στη Δύση, ο ευρωπαϊκός πληθυσμός παραμένει στην πλειονότητά του ανοιχτόχρωμος, με ουσιαστικές διαφορές βέβαια (με βάση μια άτυπη χρωματική διαβάθμιση) μεταξύ των Σουηδών, των Ανδαλουσιανών, των Βουλγάρων, των τοιγγάνων. Η ενοχοποίηση αυτών των λαών θα είναι τεράστιο αλλά όχι ακατόρθωτο έργο. Έχει ήδη πετύχει εν μέρει στη δυτική Ευρώπη, όπου γίνεται προσπάθεια να διαπιστωθούν τα άτομα με τρωπή για αυτό που είναι. Μια εκτεταμένη καμπάνια επανεκπαίδευσης έχει ξεκινήσει στα πανεπιστήμια και στα ΜΜΕ, ζητώντας από αυτούς που αποκαλούνται γεννιώς «λευκούς» να απαρνηθούν τον εαυτό τους. Πριν από τριάντα χρόνια, υπήρχε ακόμη αρκετή λογική, δεξιά και αριστερά, ώστε να κλειάζονται αυτές οι ανοησίες. Η τελευταία φορά που είχαμε υποστεί την προπαγάνδα για τη φυλή ήταν με τον φασισμό και τον a priori αποκλεισμό ενός μέρους του πληθυσμού κατά τη δεκαετία του 1930. Νομιζαμε ότι είχαμε τελειώσει με αυτές τις απόψεις και θεωρίες. Να όμως που επανέρχονται, από την άλλη πλευρά του Ατλαντικού αυτήν τη φορά, με τη μορφή του αντίθετού τους, του αντιρατσισμού, και με νέους πρωταγωνιστές, βρίσκοντας απήχηση ακόμα και στον Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Οι κήρυκες της ντροπής, νεοφεμινιστές, αποαποικιστές, ιθαγενιστές, θέλουν οποσδήποτε να μας αποδείξουν πως ο τρόπος ζωής μας βασίζεται στη φριχτή εκμετάλλευση άλλων λαών και πως πρέπει να δείξουμε μετameλεια. Σαφνικά, ένα μέρος του Δυτικού κόσμου φαίνεται απεχθές στα μάτια ορισμένων μειονοτήτων. Όπως ο κύριος Ζουρνταίν, στον «Αρχοντοχωριάτη» του Μολιέρου, ήταν πεζογράφος εν αγνοία του, εμείς είμαστε εγκληματίες χωρίς να το ξέρουμε, από το γεγονός και μόνο ότι ζούμε σε αυτόν τον κόσμο. Για να υπάρξουμε, πρέπει πρώτα να επανορθώσουμε!

Ο Λευκός αντιμετωπίζει μια ακόμα κατηγορία: κατέστρεψε τον πλανήτη. Δεν αρκείται στην καταπίεση των γυναικών, στη ρατσιστική και κυριαρχική στάση του, αλλά θέτει και σε κίνδυνο το περιβάλλον, καθώς συγκεντρώνει στα χέρια του μεγάλο μέρος του οικονομικού και τεχνολογικού πλούτου. Η ενοχή του μοιάζει με κάτι σαν μιλιέτι, όπου η κάθε στρώση ενισχύει τη δομή του συνόλου. Η εισόδος όμως, εδώ και μια τριακονταετία, της Κίνας, της Ινδίας, της Βραζιλίας και της Νότιας Αφρικής στον παγκόσμιο καπιταλιστικό χάρτη, με την ιδιότητα των μεγάλων παραγωγών και ρυπαντών, εμποδίζει εκ των πραγμάτων να περιοριστεί το οικολογικό ανάθεμα στην αποστροφή για τον λευκό άντρα και την επιδερμίδα του. Με κίνητρο μια πλανητική φιλοδοξία, η σχετική συζήτηση επιμένει στην καταδίκη της παραγωγικότητας αυτής καθ'εαυτήν, όπως και της «έπαρσης» που τροφοδοτείται από τη νεωτερικότητα. Αυτός είναι και ο λόγος που δεν εξετάζω εδώ παρά μόνο παρεμπιπτότως την οικολογική προβληματική και κριτική. ©

Για τρεις θεωρίες, τη νεοφεμινιστική, την αντιρατσιστική και την αποαποικιακή, ένοχος είναι πλέον ο λευκός. Υποβιβασμένος σε απλό φορέα του χρώματος του δέρματός του, είναι πλέον ο υπεύθυνος για όλα τα δεινά.

